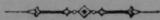

Učiteljski TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi polji. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 5.

V Ljubljani, 1. marcija 1881.

Tečaj XXI.

Názorni nauk v drugem razredu ljudske šole.

3. Vaja.

Pijače.

Tvarina v razgovor pri obravnavi pijač. Kaj pijete, otroci, kadar ste žejni? Pijemo vodo; voda je tedaj pijača. Voda priteče iz zemlje. Kraj, kjer voda iz zemlje izvira, imenujemo: vir, vrelec ali studenec. Studenec si naredi jarek ali graben, po katerem se voda odteka. Več tacih jarkov skupaj naredi potok, a potok si naredi pot preko travnikov in senožeti, koder travo napaja. Tudi živino napajamo v potocih. Potok teče dalje k družemu potoku in naredi se reka. Reka goni mline in nosi ladije. Ob rekah vidimo mesta, trge in vasi. — Reka, morje, jezero, ribnik.

Kakšne barve je voda? Voda nima barve; brezbarvna je. — Poglejte, kaj sem zdaj spustil v kozarec? Nekoliko kapljic vode. — Recite: voda je kapljiva. — Kakšna je še ta voda, ki jo vidite v kozarcu? Čista. — Recite: voda je čista. — Glejte, kaj denem zdaj v vodo? Novčič (krajcar). — In kaj denem zopet zdaj? Kamenček. — Ali vidite te stvari v vodi? Dá! — Bi li jih videli, če bi jih dejal v črnilo (tinto)? Nè! — Voda je tedaj prozorna, t. j. skozi vodo vidimo, kakor skozi steklo. Recite: voda je prozorna. Odkod dobivamo vodo, ki jo pijemo? Iz studencev in vodnjakov. — Kakšna je voda iz studencev in vodnjakov? Čista. — Vodnjaki so ograjeni; zakaj? Da ne pade nič nesnažnega ali celó kaka žival vanj. — Ali pijemo tudi vodo iz potokov? — Iz kakšnih potokov pijemo vodo? Iz gorskih in čistih potokov. — Kaj se vidi na dnu vsacega čistega potoka? Pesek in kamenje. — Zakaj? Ker je voda prozorna. — Kalna

voda ni, da bi jo pili; voda deževnica nima okusa. (Korist vode.) — Recite: Voda je čista. Voda je kalna. Voda je brezbarvna. Voda je kapljiva. Voda je prozorna. (Take stavke, skerčene, naj učitelj porablja v spisje.)

Kako imenujemo vodo, ki jo po leti ljudjé pijó z vinom? Kislá voda. — Kje jo kupujemo? V prodajalnicah in po gostilnicah. — V kakšnih steklenicah dobivamo kisló vodo? V zamašenih.

Ljudje pijejo tudi mošt. Kakšen je mošt? Sladek. — Kakšne je barve? Rumenkaste ali rudečkaste. — Iz česa se nareja mošt? Iz grozdja, hrušek (tepek) in jabolk. Kako se vse to pripravlja?

Kaj je vino? Vino je pijača. — Kdo pije vino? Odrasli ljudjé. — Vino je opojno (vpijanljivo), zatorej ga otroci ne smejo piti. — Kakšne barve je vino? Belkaste, rumenkaste, rudeče in černe. — Kje imajo ljudjé vino? V kletih i. t. d.

Kaj ljudje še pijó razven vode, mošta in vina? Ljudjé pijó tudi pivo, žganje, čaj, mleko in kavo. Vse to so tedaj pijače. — Kakšno je pivo? Kdo dela pivo? Iz česa? — Žganje je za mladino, pa tudi za odrasle hud strup. — Čaj — kamiličin čaj, lipov čaj i. t. d. — Mleko je zdrava pijača, posebno za otroke. Kakšne barve je mleko? Ali pijemo samo gorko mleko? Tudi mlačno ali merzlo mleko pijemo. — Katere živali nam dajejo mleka? Krave, ovce in kozé. — (Bela kava, črna kava.)

Vse, kar pijemo, recimo: vodo, mošt, vino, pivo, žganje, čaj, mleko, belo in črno kavo; vse to imenujemo pijače.

Pravila. Ne pijte vode, kadar ste vroči! — Vroči ste takrat, kadar se dljé časa igrate, kadar skačete, tekate, kadar hitro in dolgo hodite, a to posebno po letu. — Ne pijte takoj vode, kadar ste kaj vročega jedli, da si ne pokvarite zob. — Ne pijte nikoli vročega mleka, ne vroče kave! — Ne pijte vina, ker vino je le za odrasle ljudi, kateri težko delajo i. t. d.

Pregovori. Kdor hoče zdrave vode piti, mora na studenec iti. — Pijanec se preoberne, kedar se v jamo zvrne. — Dobremu vinu ni treba kazala. — Kdor dá svojemu grlu na voljo, pade v tugo in nevoljo. — Od tega mleka ne bo sira. — Zmérno jesti in piti, to je zdravo za dušo in teló, — pa tudi za mošnjó.

Uganke. V kateri sod ne moreš novega vina vliti? (V poln sod.) — Kakšna stvar je to, ki nekaterim na noge pomaga, druge pa vrže? (Vino.) — Solnce ga kuha, roka ga trga, noga ga tlači, usta ga vživajo. Kaj je to? (Grozdje.) — Nisem ne kri ne voda, pa sem obema v rodu. Kaj je to? (Mleko.) — Nek mož v bukovej jopi po svetu hodi, pa ljudi moti? (Vino.) — V glavi pečem, močne mečem, slabe stavim ino zdravim; kaj je to? (Vino.) — Kaj je hujše kot ogenj? (Voda.) — Katera voda je najdražja? (Voda, ki jo krčmar k vinu primeša.)

Pripovedka. Po letu necega dné je šel Blaže na polje. Vročé je bilo, lice mu gorí, in silno ga začne žežati. V lepej senci pod hrastom najde hladen studenec, ki je izpod pečine izviral. Voda je bila čista ko ribje oko, in mrzla ko led. — Naglo se je Blaže napije; ali slabo mu začne bivati, toliko, da ne omedli.

Slab pride domóv, in izbolí prav nevarno. „Joj“, zdihoval je bolan v postelji, „kdo bi mislil, da je v tem studencu tako hud strup!“ Blažetov oče pa pravijo: „Čisti studenec ni kar nič kriv tvoje bolezni, nego tvoja neprevidnost, ker si se ves pregret naglo mrzle vode napil.“

Na tablo naj učitelj nariše: kozarec (kupico), steklenico, vrč, sod, skudelico, mlinček za kavo, piskrc za mleko i. t. d.

Jožef Žemlja.

V pojasnjenji nam jezikoslovec kaže na pr.: domorodic ali deželjak Landsmann; sprug, so-suprug conjux; jad (od tod ja-jedinšina), nevolja, togota; ljubav, ljubezin; kervolok, kdor je kervi žejin; smel, prederzin temerarius; celivati, ljubiti ali kušvati; haba ali perutnica; prúsniak ali prosobrejic, ponočin keber; tamor, po planinah zagrajen prostor, kamor se čez noč živina vganja, tedej kolikorkrat živinče, ktero zvônec nosi, predin zaspi, z glavo zmaja, se sliši glas zvonca deleč u doline in planjave; var ali grad Festung; brest Ulmenbaun; tis Eibenbaum (od tod Tisovic, vas u Stružki fari na Dolenskim); tica ali gerb Wappen; zrezljani lok Kirchengewölbe mit Schnitzwerk oder Basrelief; verč z napisam Urne mit der Inschrift; pil sopěč lebenhauchende oder zu leben scheinende Büste, Säule; žezelj ali scepter; hvala govorov u zborih Lob der Parlamentsreden; grobje, po serbsko groblje, pokopališe; otožnost ali melankolija; iskreno ali odkrito serce itd. — Basnoslovec razlaguje na pr.: „Semela (Semele), Tebanskiga kralja u Beocii hči, je nadležvala, kakor čenčajo ajdovskih bogov pravljíčarji, Cevza ali Jupiterja, kteri je rodil z njo Baha (Bacchus), de bi prišel enkrat k nji u svoji bogovski podobi in svitlosti; pa ko je zadnič dovolil u njeno prošnjo, njé umerjoče okó ni môglo prenesti blišobe tega bogá, tako de se je per ti priči na tla zgrudila, in umerla, u plamen unéta od taciga svita“. — „Pieride (Pierides) ali Muze, bóginje in patrone učenosti, tako imenovane od hriba Piera (Pierus) u Tesalii, svojiga izvoljeniga stanovališa. Visóke in bogate, kakor se jim vse prilizuje in uklanja, povzdigujejo in kadé tudi učeni in pevci, s pesmimi u njih hvalo zloženimi, s čimur njih napuh in druge strasti še bolj unemajo“ itd.

Vesel „Kmetijskih in rokodelskih Novic“ l. 1843 jih je še iz Krajne pozdravil v št. 10; ali — že v št. 12 naznanjajo „Novice“

smert pravega rojaka, kateri je za Slovence in njih rod in jezik ves živel, smert Ovsiškega fajmoštra, kateri je v 38. letu svoje starosti umerl za jetiko. Njegovo poslednje veče delo je povest v pesmi: Sedim sinov, ki je vsem Slovencem gotovo dopadla. Za naše „Novice“ je ves gorel in še na smertni postelji od njih govoril. Pred šterimi tjedni nam je poslal pesem v l. 10 in obljubil tudi v prihodnje veliko za nje pisati itd. Bog mu daj mir in pokoj! — Labudnica ta pa se glasi:

Nóvim Slovénским novicam!

Dobro jutro! Bog te sprim' danica!
Si vondèr že enkrat zasijala,
De Slovénška se zbudi modrica,
In ne bode vedno terdno spala?

Dolgo vsi Slovenci hrepeneli
Po željeni tebi so vodnici,
Mesce, tjedne, dneve, ure šteli, —
Up svoj spolnjen vidijo v resnici.

Kmetu, rokodelcu ti svetila
Per stanú njij raznih opravilih;
Mu kazala pota boš, pravila
Per številu njega del obilih:

Nógradniku snáziti, saditi,
Bóljšati, požlahtnovati terie;
Pléti, okopávati, koliti,
Oživljati nograde zaterte.

Vsacimu boš svétovala zvésto,
Stan polájšati si marskdej sitin;
Se postaviti na bolji mésto,
Bodi mož si tudi že slavitin.

Kmétiči! zbudite se iz spanja!
Rokodelci, obertniki tudi.
Glejte! zarija tamò odganja,
Vsak za novim, boljim se potruði!

Za zorníco to zvestó hodite,
In mèglè noč zad bi stala goste;
Svita, luči njene se deržite, —
Prave zgréšili stèzè ne boste.

Krajničan.

B.

Bernard Tomšič.

* Teško, prijatli! je, ob enim lačen biti,
In s šolskim ukam glávo si beliti!

Jék novic od pokrajne.

Dolgo so razgled dajale
U jeziku nam sestrice,
De bi v lastnim vunder brale
Se od ljudstva tud' novice.

Družba kmétijska v Ljubljani
Jih dajati je sklenila,
In nadvojvodu Joani
Pervi list blageslovia.

Hvalijo namen v novicah,
Kmeta tudi podučiti;
Pri slovenskih jim sestricah
Sklenejo podpornja biti.

In komú v oči ne sije
Vredno to prizadevanje?
Kdo, kter' je iz domačije,
Teh novic b' opušal branje?

Kaj umetin človek vstvári,
Kakšno rokodelstvo bodi,
Kdaj na žito céna vdari,
Kdaj voznik po njega hodi;

Poročila v domačijo;
Kakšnje je drugje orožje,
Skušnje lastne za kmetijo,
Kak' se kruh pridéla ložje. —

Vse to iz gotov'ga virja,
In več taciga boš zvedil,
De ne bodeš brez oštirja
Toljkrat rajtjega narédil. —

Zato so nam zadonele
V čelo vtisnjene njim lajne,
Kmalo tudi so dežele
Jih zaslišale pokrajne.

Torej radovednost vnéle
So ne le samó v rojakih,
Al' per ptujcjh zaslovéle
U jeziku nam enakih.

Kakor nas učijo rade,
Táko radi jih berimo,
In zastarane navade
V novih znajdkih pozabimo!

Saj se bodo povračvale
Dane dvakrat pet petice,
K' so v kmetije prid se dale
Družbe kmétijske novice.

To je pesmica, ktera je nekako jek (odmev, oglas Echo) prejšnji, ki jo je zložil verli J. Žemlja, podpisan sicer Krajničan, a tedaj uže župnik v Ovsišču nad Kranjem, natisnjena v „Novicah“ 1843 v listu, v katerem je naznanjena smert dobrega Krajničana, ktero je zložil v Gajici temu prijatelj od dežele pokrajne premalo poznani, torej premalo čislani blagi učitelj — Bernard Tomšič.

Rodil se je Tomšič Bernard 26. aprila 1811. l. v Dobrépolji, kjer mu je oče Matija bil učitelj, preselil se zgodaj v Trebnje, hodil v šolo nekaj v Novomestu, nekaj v Ljubljani, po šesti latinski šoli bil malo časa v samostanu Tersatskem, nato pisar v okraju Černomeljskem, potem učitelj v Mirni Peči, naposled na Vinici, kjer je umerl 26. maja 1856.

V smislu tedanjega šolstva je ranjki pisariti in pevariti jel najprej po nemški, tajno ali sam za-se vže l. 1829, javno pak l. 1839, vendar koj o domačih, kranjskih stvaréh, v pesmih tudi po narodnih slovenskih. Perve spiske njegove je v vezani in nevezani besedi priobčevala nemška Carniolia na pr. II. l. 1839 — 40: Abschied von der Jugend; Am Vorabend des Johannistestes zu Weiniz in Unterkrain; Gebräuche der Weinizer bei Hochzeiten, — bei Begräbnissen; Ueber die Verwechselung des Buchstaben *W* mit *B* in Krain. Carn. III. l. 1840 — 41: Weiniz in Unterkrain und seine Bewohner. Carn. IV. l. 1841 — 42: Treue Liebe; Trost in Leiden; Mädchenrache; Die menschlichen Wünsche; Das Grabmahl; Vertrauen; Der Selbstmörder; Die Liebesänger; Recrutenlied; Die Kaffehgesellschaft itd.

Kedar pa se prikažejo „Novice“, pozdravi jih koj Bernard Tomšič vesel od dežele pokrajne — z Vinice, in kakor v tej, tako se je tudi v naslednji pesmici oziral na prej opisanega pesnika slični dve v Kr. Čbelici III. 1832 (Gorenc-Dolenc) in nekoliko na priljubljeno Potočnikovo (Dolenska v Kr. Čbelici I. 1830), ter poje v „Novic.“ 1845 l. 8 na pr.: Gorenci-Dolenci (Gorenc. O svetim Mihelu — Vesel si Dolenc, — Rad bi te pri delu — Podpéral Gorenc! . . . Al men' za mošnico, — Za vino teb' mar — Na, vinsko slaščico! — Daj meni denar! — sklepa Dolenc).

Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

5.

O jedi in pijači sem pisal pred štirimi leti v svojih „Pedagogičnih pogovorih“ obširneje. Kar sem pisal takrat, to terdim še danes, in ko bi hotel pisati še zdaj veliko o tem, bi se moral samó ponavljati. Vendar bi bil ta spis nepopolen, ako bi izpustil iz njega poglavje o hrani. Naj narišem tedaj kar ob kratkem, kakova naj bode hrana otrokova; a to, kar sem pred štirimi leti omenil le memo gredé, naj malo dopolnim.

Perva in edina hrana novorojenca bodi mleko, in sicer materino mleko. Ono je sestavljeno iz vseh onih snovi, ki so potrebne za ohranjenje otrokovega življenja in za pospèh njegove rasti. Materino kakor tudi živalje mleko ni samo pijača, ampak tudi jed.

Da bi se le nikdar ne branile matere prevzemati dojenje svojih otrok!

A nekatere so preslabe, druge tudi, — naj se mi odpusti ta izraz, — preléne. V tem slučaju jemljo bogatini dojnice, a siromaki si pomagajo s kravjim mlekom.

Vendar kravje mleko ni prav primerno za dojenca. V začetku naj se mu pridevlje malo sladkorja in polovico vode; kajti materino mleko je od konca tudi sladkejše in vodenejše. Ali s časom postaje vedno gostejši; zato se mora kravjemu mleku prilivati tudi zmiraj manj vode, in na zadnje se mora celó zgostiti s smetano ali surovim maslom.

Mati, ki doji svoje dete, naj se varuje vsega, kar škoduje tudi njenemu zdravju. Varuje naj se jeze, prehlajenja, naj si ne krati spanja, in naj kolikor mogoče malo opravlja težkih opravil. To se že sme tirjati od nje. Njena jed bodi tečna, okusna, in ves ta čas naj pije, kolikor ji je najmanj mogoče vpijanljivih pijač.

Pervi čas naj se daje otroku mleka vselej, kedar joka. Pozneje le kake štiri- ali petkrat na dan.

V sedmem mescu se prikažejo prvi zobje, a ne vsi na enkrat, ampak polagoma. Do konca družega leta ima otrok dvajset zobov, ki mu spet v sedmem letu izpadejo.

Tu je čas, menijo nekteri, da se odvadi otrok od materinih persi. A ni res. Naj se le še doji, vsaj dokler ni eno leto star, in če je bolehen še dalje. Tudi naj se ne zgodi to na enkrat, ampak to odvadenje naj terpi celo štirinajst dni. To je jako važen moment v otrokovem življenji. Ta čas se ima gledati, da se obrača kolikor mogoče pozornost otrokova na kaj družega n. pr. na igrače; mati ali dojnica naj se peča kolikor moči malo ž njim. Ali ako bi vtegnil otrok bolehati vsled tega, naj se doji brez skerbi še dalje.

Še dolgo potem, ko se odstavi otrok, naj bode njegova glavna jed mleko, in sicer surovo. Pri kuhanji izgubi nekaj snovi, ki so posebno tečne. Zraven mleka naj vživa le bolj tekoča jedila: mesna juha, mehka jajca, bel kruh, mehko in drobno zrezano meso, razna močnata in mlečna jedila.

Tako hrano naj je celo par let, in potem naj pridejo na versto še le druge jedi, ki jih jedó odrasli. Ali te naj se nikdar ne presolé, ali zmešajo z raznimi dišavami.

Černega kruha in krompirja vendar naj se mu ne daje prevečkrat. Čern kruh se težko prebavi, in krompir je preveč vodena jed.

Pijača otroku bodi voda. A vsaka voda ni primerna za pijačo, najboljša je studenčina ali voda iz vodnjaka. Ona mora biti brez barve in duhá, in topla ima biti toliko, kakor zrak v sobi, v kateri biva dete.

Tudi kava in čaj ne škodujeta, ako nista premočna. Vina, piva in žganja naj kratko in malo ne pozna otrok.

Pijače potrebuje človek. Pomisliti je le treba, da obstoji človeško truplo iz 75% vode in le 25% terdih snovi.

Opozoriti je treba otroka, naj dobro razdrobi jedi že z zobmi, kajti potem jih lažje prebavi želodec, in njih redilne snovi pridejo prej v kerv.

Pri kosilu in pri vsaki jedi sploh naj prigrizuje otrok kruha. V začetku mu to ne bode všeč, a s časom se bode že navadil in sicer tako, da mu bode kruh potreba, in da bode za-nj občutljiva kazen, ako ne dobode vselej kruha. V slovenskih berilih za ljudske šole je bila nekdanj prav lepa in podučna povest o nekem francoskem plemeniču, ki je rad zasmehoval kmete. Francoski kralj prepové služabnikom, naj mu ne dadó v prihodnje več kruha na mizo. To je bilo za-nj hudo. Pritoži se kralju, a ta mu da pomenljiv odgovor: „Kdor zašmehuje kmeta, ni vreden, da je njegove pridelke“.

Ali ni v tej povesti prelep nauk za sedanjo mladino, ki dostikrat z nogami tepta ta božji dar? Ravno na kruh se mora pri odgoji obracati vsa pozornost, ravno s kruhom ne smejo razvaditi stariši svojih otrok. In ako se daje otroku tudi družih jedil brez zasluženja, kruha naj si zasluži otrok vselej, bodi-si z lepim vedenjem, učenjem ali delom.

Ne morem si kaj, da bi ne navedel na tem mestu prelepih besed francoskega škofa Dupanloupa. Čujmo, kaj piše ta mož o tem božjem daru. „Kruh ima biti vselej na razpolaganje“. Ali otroci imajo tudi vedeti, ktere dolžnosti jim naklada to zaupanje, namreč koliko spoštovanja imajo imeti do sebe in do družih, posebno koliko spoštovanja do ubozih: do Boga, ki ga nam daje, in do ubozih, kterim ga manjka.

Previdnost božja jim ga ne daje v tako obilni meri zató, da bi ga teptali z nogami, metali od sebe, vničevali ali onesnaževali; ravnajo naj ž njim s spoštljivostjo, z versko spoštljivostjo celo, kakor se spodobi kerščanskim otrokom.

In kedar začno moliti, naj se jim posebno polože na serce one pomenljive besede v očenašu: „Daj nam danes naš vsakdanji kruh“.

Oj, da bi se pač mogel vsakdo vsak dan najesti kruha do sitega! Otroci ne razumó še tega; a stariši naj jim pripomorejo z vsemi močmi, da čem preje, tem bolje védo, kolika dobrota je kruh. (Dalje prih.)

Nekaj čertic o telovadbi v ljudski šoli.

Že stari Grki so poznali telesne vaje; imeli so v to odločene prostore ter jih „gimnazije“ imenovali. Kolikor bolj pa so se razvijali tekom časa duševno in gmotno, stavili so si v ta namen velikanska poslopja, ter jih kinčali z raznimi umotvori. Dokler še niso imeli kopališča s telovadnim prostorom združenega, telovadili so najraje na bregu kake reke ali morja, tudi blizu studenca ali vodnjakov, da jim je bila pitna voda pri rokah in da so se umivali po končanih vajah. Grki so imeli toraj pravi zaumen v človeku. Človek ni samo duh, tudi ne samo truplo, temveč oboje skupaj. Duša in telo sta v tesni zvezi med saboj. Toraj se morata duh in telo harmonično vaditi.

Več stoletij se je zanemarjala telovadba, gledali so le na izobraženje duhá. Toda le v zdravem telesu prebiva zdrava duša, — izjeme so redke. V novejših časih so začeli zopet pazljivo oko obračati telesnim vajam. Posebne zasluge imajo: Basedow, Salzmann, Guts Muhts, a prvi je Friderik Ljudevit Jahn. Znameniti so še: Marsmann, Adolf Spiess in dr.

Kaj pa je namen telovadbe? Na to odgovarja učni načert za Kranjsko (19. dec. 1874.) sledeče: „Kraft, Gewandheit und Sicherheit, Ordnungssinn, Muth und Selbstvertrauen zu fördern, die Frische des Geistes und des Körpers zu erhalten“. Kako to doseči, je zadača ljudske šole. A k temu je potreba priprav, recimo: telovadnice in kar k njej spada. Tega ravno pa skoraj povsodi po naši mili domovini pri-manjkuj! Imajo sicer vse priprave v Ljubljani, v Idriji in Krškem in znabiti še kje, pa le malo kje. Zatoraj si mora ljud. učitelj s tem pomagati, da vadi svoje učence to, kar se v učilnici storiti da in more. Veliko bode dosegel, če ga k temu priganja zavest dolžnosti. Naše ljudstvo ni še nič kaj vneto za to, pa saj drugje ni nič bolje. Spominjam se še, da sem čital v nekem nemškem listu, ko je prišla ura, telovadbi odločena, prišle so matere in svoje otroke odpeljale domov. Kaj hočemo?

Učni načert za Kranjsko (19. marc. 1879.) pravi v svoji opombi: „An Schulen . . . hat sich der Turnunterricht nur auf Ordnungs- und Frühübungen zu beschränken“. Potem takem je vsakemu učitelju pot od-

kazana, po kateri mu je hoditi. S spolnenim 6. letom morajo otroci začeti v šolo hoditi. A v tej starosti je njih moč še malo razvita. Telesne vaje naj bodo starosti primerne. Pri njih se še ne more na to iti, da bi se mišice posebno krepile, marveč jih je sedaj na to pripravljati. Ko otrok v šolo vstopi, vse mu je novo, nenavadno; v glavi so mu igre, ki so mu že z doma znane; polagoma privadi se šole. Kako se pa razveseli, ko mu učitelj pove, da si ne bo samo duha uril, ampak tudi telo. Kako se raduje, ko gleda že starejše učence telovaditi; kako težko čaka, da na njega versta pride; veselje bere se mu na nedolžnem obrazci. A doma se je igral po svoji volji, v šoli pa se mora podvreči volji učiteljevi; toraj je prvo pri telovadbi, kakor je sploh pri otrocih najlepša čednost, pokorščina, in ta se toliko laglje doseže, ker je resnost zelo primerno otroškemu duhu z igro zvezana, in večjidel to, kar se od njih zahteva, njim samim ugaja.

Zatoraj ne sme se ostro in terdo z njimi ravnati; le tedaj se jim pokažejo prave meje, ko bi jih hoteli prestopiti ali se zoperstavljati. Sploh, obnašati se je tako da otroci mislijo, da prostovoljno in iz lastnega nagiba to delajo, kar so delati dolžni. Ako bi se z vojaško ostrojtjo z njimi postopalo, zgubili bi veselje do telovadbe, postali bi nezaupljivi in potuhnjeni. Čem večji postajajo učenci, tem več se mora od njih tirjati. Vidi se, kako so otroci, vstopivši v šolo, narodni, negibčni, — dà — skoraj prestopiti ne znajo. V nekolikih mescih pa bode se pri njih zapazil lep napredek. Kako se ti bode serce smijalo, dragi odgojitelj, ko bodeš videl sad svojega truda; ko bodeš spoznal, kako učenci v vseh predmetih napredujejo, zraven tega postaja jim tudi telo, kolikor večje, toliko gibčnejše. So tudi nekteri učenci zelo terdi. Skušnja uči. Imel sem učenca, ki se ni mogel navaditi ravno stati in na ravnost gledati, se ve, to je le izjema. Sicer napredujejo navadno vsi v telesnih vajah, tudi taki, ki za druge predmete nimajo zmožnosti.

(Dalje prih.)

Poučevanje v naravoslovji.

(Dalje.)

Drugi dan.

Toplota se zbuja sè stisnjenjem, tolčenjem, z unetjem gorljivih stvari in po samovnetji. Ako kos železa na nakovalu silno tolčemo, sègreje se tako, da se more pri njem žveplenka vžgati; kako se je tukaj toplota oživelala? (S stisnjenjem ali tolčenjem.) — Kapice na puškah vnamejo se zaradi pritiska puškega petelinčka na-nje; unamó se pa tudi, ako se na terdnej podlagi s kako rečjo po njih udari.

Kapice so napolnjene z zmesijo pokavnega živega srebra, smodnikom in smolo; pokavno živo srebro je ločnica (raztoplina) živega srebra v salpetrovej kislini, kateremu se pridá močnega špirita. Iz česa se pa smodnik nareja? — Kakih 30 let sem pa poznajo še neko drugo strelivo, katero ima silno moč, ter se vname tudi vsled udarca ali stisnenja; zo-vejo jo dinamit. Narejajo ga iz „Nitroglicerina“ in zemlje „Infusorie“. Obilne nesreče z dinamitom. — Drugi način, s katerim se da toplota oživeti, je tedaj, da se stvari močno stisnejo ali stolčejo? — Kteri je prvi? — Sedaj, ko poznamo že dva načina, s katerima se da toplota oživeti, oglejmo si še tretjega. Kako se ogenj naredi? Prižgemo derva ali kako drugo gorljivo stvar. Ogenj potem gori, žge in peče, t. j. luč in toploto razširja, poslednjič ostane le kup pepela. Kako se to more razložiti. Sežiganje je kemično delovanje. Kislec se namreč veže z ogljencem in vodencem pri večji stopinji toplote. Iz ogljenca in vodenca naredi se ogelno-vodenc, kateri, združen s kislecom, plamen nareja. Je pa še obilno drugih kemičnih primer, katere oživé toploto, n. pr. gašenje apna; v tem slučaju se živo apno tako močno sogreje, da se v njem lahko jajce skuha.

Tretji način, da se oživi toplota, je kemično delovanje. To delovanje je pa dostikrat tudi vzrok samovnetju. Nekateri snovi se namreč silno segrejejo, ako so tesno zavite ali zmešane. Mokre rastlinske snovi, n. pr. gnoj, seno, detelja, žagajne se dostikrat tako segrejejo, da se same ob sebi vnamejo. Mnogo pogorišč je že nastalo vsled samovnetja takih stvari, na katere se prej ni mislilo, da bi se mogla sama vneti. Opominj in svaritev, pazite na ogenj in luč! vselej ne zadostuje; kajti mnogo je takih stvari, na katere je treba paziti, da si na njih ne vidimo ne svitlobe ne ognja. Poslušajte nekatere zgleds samovnetja!

Meseca avgusta l. 1780 prikaže se v St. Petersburgu na Ruskem ogenj v shrambah, v katerih je bilo med drugim shranjeno tudi laneno olje in sadje. Nihče ni vedel, od kod ogenj, a poskušanje, katere je napravila ces. akademija, pokazale so, da se zmes imenovanih snovi že čez 20 ur začne kaditi, kakor hitro pa pride zrak zraven, začne goreti s plamenom. — Živalska dlaka, z lojem polita, na peči segreta in zavita v zveženj ali v vrečo, sègreje se čez 5 četert ur; začne smerdeti, kaditi se, tleti in čez eno uro goreti. — Pšenična in ržena moka prepražena, kakor kava, ter v platno zavita, vname se čez 3 ure; ržene pleve, pražene in zavite vnamejo se čez pol ure; ječmenova kaša vname se čez 14 ur. — Debelo žaganje, praženo ter zavito, vname se čez eno uro; grah pražen, zdrobljen in zavito, vname se že čez pol ure, i. t. d.

Naredbe previdnosti in varnosti: z gorečo prosto lučjo ne hoditi v hleve in skednje; ne brati pri luči v postelji; ne tobaka kaditi na nevarnih krajih; ne streljati blizo poslopj; neskerbno ravnanje

s žigicami; s petrolejem derva polivati, da bi rajše gorela; pepel shranjevati na nevarnih krajih; v lesene pljuvalnike s pipe stresati pepel od tobaka ali metati košččke smodek, i. t. d. Ogenj in voda dobro služita, a hudo gospodarita. Zavarovalnice zoper ogenj.

Koristna ognja je oblast,
 Ko človek čuva njeno rast,
 In kar napravi, kar stori,
 Je dar nebeške te moči.
 Alj moč nebeška strašna je,
 Če varstva sponi zmakne se,
 In samoglav en tir puhti,
 Natóre proste prosta hči.

(Dalje prih.)

Šolski ukazi.

Iz seje c. k. dež. šl. sveta za Krajnsko dné 3. februarija 1881. — Odgovorilo se je na interpelacijo nekega člana dež. šl. svétu, kar se tiče naredb, ki jo je ukrenil dež. šl. svét pri ljudski šoli I. in potem prestopajo na dnevni red.

Dopis, ki se tiče pomnoženega troška, ki je nastal pri ljudski šoli, ko je prirastel še razred za dekliško šolo, naznanil se je kranjskemu deželnemu odboru.

Ravnateljstvo gimnazije je poročalo o privolitvi nagrade za obertniško risarsko šolo, nasvèt se pošilja na višje mesto.

Okrajni šolski svèt poroča, kako je z zidanjem šole v okrajih in stavi tudi nasvet, za pripomoč znanaprej; izročilo se je to poročilo kranjskemu deželnemu odboru s primernim nasvétom.

Razsodilo se je o rekurzu dveh občin zoper razsodbo okrajnega šolskega sveta, ki je zaukazal združenje dveh šolskih občin v jedno.

Poročilo okraj. šl. sveta, ki se tiče prošnje bivšega pomožnega učitelja za pokojnino iz milosti, pošilja se kranjskemu dež. odboru s primernim nasvétom.

Prošnja pomožnega učitelja za učiteljski izpit predlaga se viši oblasti. Dvoje učiteljic se stalno umešča.

Sklepalo se je na podlagi disciplinarne preiskave, ki se je veršila zoper nekega ljudskega učitelja.

Glavnemu učitelju na c. k. m. učiteljišči so priznali drugo službeno doklado.

Samostan je prosil za dve kandidatkinje pristopa k učiteljski preiskušnji, poročalo se je na višje mesto.

Poročilo c. k. dež. nadzornika za ljudske šole o nadzorovanji nekaterih ljudskih šol se je zaznalo, in razposlali so dotične ukaze okraj. šolskemu svétu.

Poročilo ravnateljstva c. k. m. in ž. učiteljišča, ki se tiče razširjave slovenskega poučnega jezika na obojih učiteljiščih, uročilo se je z dotičnim ministerskim ukazom vred odseku v prvo posvetovanje.

Prošnja za prizanašanje kazni o šolskih zamudah, potem prošnje za nagrado in denarno pripomoč so bile razrešene.

Slovstvena naznanila.

„**Prosvetni glasnik**“ je ime listu, ki izhaja v Belem Gradu po dvakrat na mesec v zvezkih po 3 in tudi več natisnenih pól v velikej obliki; izdaje ter tiska ta vrlo važen list »državna štamparija«; pravim: vrlo važen list za učitelje vsake vrste, za učilnice ter v občē za vsacega naprednega Slovana, komur ni le do olike svojega národa, temveč, kdor se briga tudi nekoliko za prosveto družega sorodnega, vzlasti bližnjega južno-slovanskega plemena in kdor se veseli napredka svojih bratov. Stoprav pred nemnogimi dnevi smo vzprijeli 16. zvezek in s tem završuje »Prosvetni glasnik« svoj prvi izvrstni tečaj; kaj nam je list nudil v prošlem letu, objavlja nam vsebina, posebe natisnena, ter pridejana poslednjemu zgórāj opómenjenemu číslu. Resnično: jako zanimivo, mnogovrstno ter poučno čítanje! Ker nam denes nedostaje prostora, zatorej hočemo v svojem prihodnjem číslu nekoliko več besed izrécí, kar se tíče vsebine ter postanka tega srbskega ministerstvenega »Prosvetnega glasnika« v minolem letu, da se osvedoče naši čítatelji, kako napreduje denes svobódna Srbija v prosvéti!

„**Golub**“, list za srbsko mladež, kateri daje na svitlo Mil. Karakaševíća knjižarnica ter vreduje ga Jov. Blagojević, učitelj v Somboru, doživel je letos uže 3. tečaj in to v povečanej obliki (»Javoru« nalik) na tenkem belem papirji; za celo leto mu je cena samó po 1 gold. avst. vred. — Prvo letošnje číslu nam prinaša sledeče stvari: 1. Djačka molitva, pesma od Mite Popovića. 2. Nauka spasla čvorku život, pripovedka. 3. Bez muke nema nauke, istorična slika. 4. Boka Kotorska, zemljopisna crta sa 2 slike (Kotor i Erceg Novi). 5. Tičica, cveće, potočić, pesma od Spernjaka. 6. Crvena lulica, pripovedka, posrbio S. Konjović. 7. Paun, prirodopisna slika sa 1 slikom. 8. Svi smo dužni raditi, pripovečica od Vljakovića. 9. Snežni presto, pesmice od Nuše. 10. Kratke pouke (pazimo na zube). 11. Svaštice (konjska osveta; materinska ljubav jedne rođe; i pseći Taner). 12. Iskrice. 13. Pitalice. 14. Konjički skokovi. 15. Rebus. 16. Književnost. 17. Odgovori uredništva i 18. Poziv na predplatu.

2. číslu ima vsebino: 1. Na selu, pesma od P. J. Petrovića. 2. Lukijan Mušicki, sa slikom. 3. Na Dunavu, pesma od N. D. Ilića. 4. Ne begaj od škole, od P. A. Ilića. 5. Iz žarkog pojasa, sa 3 slike od K. B. 6. Blago svakome, ko je vreden i radi, od A. M. M. 7. Kratke pouke (I jabuke mogu biti škodljive, i tesne ogrlice kvare oči). 8. Svaštice (Kineski ručak i pametan jež). 9. Iskrice. 10. Konjički skokovi. 11. Rebus. 12. Zagonetke. 13. Dobrotvori mladeži. 14. Rešenja. 15. Odgovori uredništva. 16. Napomena.

Narodna biblioteka bratov Juvanoviće v Pančevu. Izšel je šesti zvezek: »Aptekarka«, ripevedka grofa Sologuba, iz ruskega preložena na srbski jezik.

Iz deržavnega zбора.

V **budgetnem odseku** se je 12. februarja končala obravnava o učnem ministerstvu. Pri učiteljišēih je g. dr. Vošnjak vprašal vladnega zastopnika, kaj je vlada storila vsled lanske resolucije, katera je zahtevala slovenski učni jezik na učiteljišēih v Mariboru in Ljubljani. Ministerijalni svetovalec

Herman odgovarja, da se dozdej še nobene posebne spremembe niso zgodile, ker sta se deželna šolska sveta v Gradci in v Ljubljani proti spremembam izrekla. Učitelji se dobro slovenski nauče, ker se vadijo v vseh predmetih v obeh jezicih. Izmej učiteljev so v Ljubljani razen 3 in v Mariboru razen 2 vsi slovenskega ali vsaj družega slovenskega jezika zmožni. V Mariboru je skoro toliko nemških, ko slovenskih pripravnikov. Potem gosp. svetovalec spet stari ugovor ponavlja, da ni dovolj učnih knjig, še celó za ljudske šole da manjka knjih in da se je le c. kr. zalogi učnih knjig zahvaliti, da niso ljudske šole brez knjig.

G. dr. Vošnjak odverne vladne ugovore. Ker se v Kopru in Gorici slovenski podučuje, je uže to dokaz, da za glavne predmete učnih knjig ne manjka. Sicer pa je to tisti *circulus vitiosus*, v katerem se vlada vedno suče. Ako se slovenska učna knjiga spiše, je vlada ne aprobira in kdo če spisati učne knjige ter jih zalagati, ako ve, da jih nihče ne bode kupoval, ker je učni jezik nemški. Na Kranjskem so skoraj same slovenske ljudske šole, učiteljišče pa je nemško. Tudi mariborsko učiteljišče je namenjeno vzgojevati učitelje za slovenski Štajer, kjer je kacic 300 slovenskih in slovensko-nemških šol; za nemški Štajer in sploh za nemške šole je dovolj učiteljišč, da nij treba še v Mariboru nemškega.

Privilegij, katerega si prisvaja c. kr. zaloga šolskih knjig, je na kvar in ne na korist slovenskemu šolstvu. Naj se dovoli zaloga šolskih knjig v Ljubljani, kakor jo imajo Čehi v Pragi in Poljaci v Lvovu, pa bodo slovenske knjige bolj enojne za vse slovenske dežele in kmalu jih bomo imeli in sicer izvrstne za vse razrede. Vlada ne ravna niti v smislu deržavnih osnovnih postav niti po namerah sedaj proglašene vladne sisteme, ako še delj odlaša, kar bode enkrat morala storiti.

Poslanec Zeithammer podpira dr. Vošnjaka ter omenja, da tudi Nemci niso imeli svoje literature, dokler nij bil nemški, ampak latinski učni jezik v njihovih šolah. Vlada sama prizna, da je dovolj slovenskih profesorjev, ki bi gotovo z veseljem spisali učne knjige, ako jih res še manjka, a za koga hočejo pisati in tiskati, če se v šolah le po nemških knjigah podučuje.

Tudi poročevalec Jireček zahteva od vlade, da resno izvede znane resolucije. Učitelji za ljudske šole se morajo za vsak národ v národnem jeziku izobraževati, sicer ne morejo zadostovati svojej nalogi. Kakor imamo nemška, česka, poljska, italijanska učiteljišča, tako treba je tudi slovenskih. Vladni izgovori so prazni, ker je dovolj slovenskih učiteljev; knjige pa, ako res še nij vseh potrebnih, se kmalu pripravijo. Zato terjá resno in odločno, da vlada stori svoje dolžnost ter se ravna po sklepah deržavnega zbora.

Dalje vpraša dr. Vošnjak vlado, zakaj nij v proračun postavila svoto za zidanje novega učiteljišča v Ljubljani. Kranjska je jedina dežela, v kateroj vlada še niti jednega krajcerja nij potrosila za zidanje novih šolskih poslopij. G. minister baron Conrad odgovarja, da so načrti za zidanje uže izdelani, a obziri na varčnost niso dopuščali, da bi se uže letos z zidanjem pričelo.

Iz deržavnega zbora. Pri občri debati o nasvétih zastran šolske dolžnosti, jame govoriti naučni minister, vse je radovedno in poslušalci ga obstopijo v polukrogu. Gospod minister pred vsem povdarja, da so se prikazale pri izpeljavi šolske postave pomanjkljivosti, katere je treba odstrariti. Zavrača terditev, da on le graja in prezira veliko važnost šolske postave ter kaže na to, kar je uže storil v tej stvari. G. minister pravi, da besede, kak ršne so bile slišati v deržavnem zboru, namreč, da se sistema hoče spremeni in omajati

podlaga ljudski šoli, služijo le v to, da se veselje do dela jemlje šolskim organom in učiteljem. Vlada pa vendar to ne smatra za napredek, ako se pomanjkljivosti stalne, marveč to ji velja za nazadek, akoravno nekateri, ko se skušajo odpraviti ti nedostatki, uže vičejo: Šola je v nevarnosti. Na to mora z močnim glasom zaterditi to-le: Šola ni v nevarnosti, ona je zagotovljena, in kdor bi spodkopaval mirni in zavarovani razvoj ljudski šoli, temu boe vlada prva nasprotovala. G. minister kaže na to, da se morajo v poštev jemati razmere, ki niso take, kakor so navadno po mestih in terjih, in da se mora tudi ustreči željam, da bi bilo poučevanje ceneje, ako zarad tega pouk ni slabeji. Kar pa se tiče kompetence (polnomoči) državnega zbora, minister nima teh pomiselkov, ker ravno državnemu zboru pripada, sklepati o nadaljevalnem poučevanju, kakor ga želi večina imeti poslednje dve leti namesto vsakdanjega pouka. Deželnim zborom pripada izpeljava tega sklepa. Govorila bosta še govornik večine dr. Čelakovski in manjšine profesor Eduard Sues. (Se je uže zgodilo.)

Različnosti.

Stari izgovori v novi obliki. »Nimate sposobnih profesorjev«, »nimate slovenskih šolskih knjig«, »utrakvizem nasprotuje zdravi pedagogiki« itd., to so leta 1861., ko je nad 20.000 narodnih mož iz vseh pokrajin slovenskih ministru Schmerlingu spomenico izročili za vresničenje ravnopravnosti v šolah in uradih, bile tiste fraze, s katerimi je vlada konsekvntno odbijala pravične zahteve Slovencev, in jih večinoma še dandanes odbija tako, da smo Slovenci res »unicum« v Avstriji! In vendar je c. k. deželni predsednik kranjski baron Conrad v 18. seji deželnega zbora leta 1869., ko je šlo za učni jezik v šolah na Kranjskem, v imenu vladnem lepe obljube delal, ki so še danes obljube, čeravno ves svet vé, da imamo profesorjev domačinov za slovenska predavanja popolno sposobnih še več kakor treba, — da imamo šolskih slovenskih knjig uže obilo, in kar jih je še treba, jih dobimo takoj, (Uže pred 6 leti — v zboru kranjskem leta 1875. — je dr. Bleiweis nasteval slovenske šolske knjige od ministerstva potrjene: Janežičevo »slovnico« za vse razrede gimnazije, — Šolarjev »slovar«, — tri knjige za veronauk od Lesarja, — »živalstvo« od prof. Erjavca, — »rastlinstvo« od prof. Tuška, — »Občni zemljepis« od prof. Jesenka, — »Kratek popis cesarstva Avstrijskega in njegovih dežel posebej« od Cigaleta. — »Matica slov.« je poleg teh knjig izdala atlante, več Schödljerjevih knjig kot pomočnih šolskih knjig in pripravlja zdaj še druge. Naj vlada le izreče besedo, da se slovenskemu jeziku odpró vrata v šole, takoj bodo tudi knjige, in to prav dobre knjige, narejene iz lastne moči Matičine, a brez ozira na dunajski — »Schulbücher-Verlag«. »Nov.«) — da je znanstvena terminologija za srednje šole ustanovljena, na kratko rečeno, da je slovenski jezik, v katerem imamo za vse stroke časnikov, tako izobražen, da v deželnem zboru kranjskem iz ust narodnih poslancev v nobeni obravnavi ne slišiš nemške besede, ampak je slovenski jezik v vsem zborov jezik. In če je vse to resnica, s katero pravico se Slovincem pridržuje ravnopravnost njihovega jezika v vseh vrstah sol?! Ali odbijanje ravnopravnosti se ne godi samo »ad majorem Germanae gloriam?« Čudo golemo! Z istim §. 19., s katerim zahtevajo Slovenci ravnopravnost slov. jezika v šolah, zavračajo se njih prošnje, češ, da v deželi prebiva poleg 94 odstotkov Slovencev, tudi 6 odst. Nemcev. »Nov.«

Národnostno vprašanje je poslednjič vendar-le gmotno vprašanje. — Iz tega stališča zagovarjajo ponemčevalci svoj namen germaniziranja, poudarjaje potrebo nemščine našemu ljudstvu; iz istega stališča pa moramo mi zavračati njih namen, raznárodnenje slovenskega ljudstva. — Resnica je in ostane: »Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš«, vprašanje je le:

1. Kateri tuji jezik je našemu prostemu ljudstvu naj bolj potreben. — Nemški, bode odgovor, ta je gosposki jezik. — Res, da je vsakemu potreben, kdor hoče stopiti v kako javno službo, kdor išče višega izobraženja itd., ker Nemci so med nami naseljeni in je nemški jezik tako rekoč vezal vse národe mnogojezične Avstrije. — A našemu kmetu ni potreben; večina naših ljudi si ne išče kruha med Nemci; Gorenjci sicer radi zahajajo v »Gorotan«, a Dolenjci in Notranjci pa ne; ako bi iz gmotnega vprašanja ali ozira potegovali se za učenje tujih jezikov, bi se mogli učiti na Gorenjskem nemškega, a na Notranjskem laškega in po Dolenjskem srbo-hrvatskega jezika, ali prav za prav v vsakem okraji drugega. A vprašanje zarad jezika je pa v prvi versti gmotno vprašanje za tiste Nemce, bodi si trgovce, obertnike, zdravnike ali tudi za ljudske učitelje, profesorje in uradnike, ki ne znajo slovenskega jezika ali vsaj v pismu ne, pa vendar hočejo v deželi ostati, slovenski se nočejo učiti, češ da se ne morejo, tedaj pa jim ne ostaja drugega nič, kakor povdarjati neovergljivo potrebo nemškega jezika, in psovati tiste, ki zahtevajo ravnopravnost jezika po šolah in vradih. Ti in taki ravnaajo prav modro in previdno iz svojega stališča, vendar je vprašanje, ali je ljudstvo tú zarad učiteljev in uradnikov ali narobe. Potreba nemščine je tedaj prav umetno dokazana, a dokazi so stavljeni na sebičnost in samopridnost ali staro navado. Paragrafi in postave o ravnopravnosti so prav koristni in se kaj radi beró, le na njih izpeľjavo se pri Sloveucih ne sme in ne more misliti, sicer se Nemcem krivica godi, t. j. navaden izgovor Nemcev, ako se mora komu krivica goditi, naj se to godi Slovencu, namreč kar nočeš, da bi tebi drugi storili, to stori ti njim. Kakor znano, Nemeec recte nemškutar uže o krivici upije, takrat, kedar se Slovencu pravica še le obeta.

2. Ali so ljudske šole res za to, da bi se v njih učili tuji jeziki. Navaden je sicer izgovor: slovensko uže otroci z doma znajo, nemškemu naj se v šoli priučé, da morajo prestopiti potem v više šole. — Vsi otroci menda ne bodo pohajali v srednje in više šole, in ljudska šola ni samo za to, da bi se v nji otroci pripravljali za više šole; lepo in koristno starišem in učencem bi res bilo, ko bi bila ljudska in srednja šola v organični zvezi, da bi na srednjih šolah zidali na ti podlagi naprej, kakor jo je stavila ljudska šola. A kako se sedaj to tolmači. Ker so srednje šole in učiteljišča nemške, mora tudi ljudska šola nemški jezik posebno poudarjati, da morejo učenci napredovati, a mi pravimo naj se potreba slovensčine po učiteljiščih in srednjih šolah bolj poudarja, potem bodo tudi ljudske šole bolj gojile slovensčino, ne bodo učitelji dalje tekmovali v tem, kdo bolj slovensčino zanemarja, a nemštvo poudarja in hipoma se bode vse spremenilo; učitelji se ne bodo ločili po jeziku, marveč po svojem delovanji; poboljšanje to pa mora od zgoraj priti, ker se je tudi od verha dol zaukazovalo germaniziranje; ako je vladi res mari, da se slovenski jezik upelje v šole in vrade, naj nikar ne vpraša osebstva, ki se odlikuje po svojem slovanožerstvu in je prav zarad te lastnosti prišlo do viših služeb, marveč može, národne može, ki so se uže od l. 1848 s besedo in pismom poganjali za ravnopravnost národov v Avstriji, in zastopajo ljudske koristi, a ne svojih po deželnih in deržavnih zborih. — Kakšen svét mi daste, je vprašal Salamonov

sin Roboam, starejše in skušene svetovalce svojega očeta. Bodi pravičen do svojih podložnih in olajšaj jim bremena, je bil odgovor. Roboam, berzkone nezadovoljen s pravično razsodbo, je prašal mlajše svetovalce za svet. A ti so mu svetovali reči, ki so bili njemu, vsemu ljudstvu v veliko pogubo. »In bila je vojska med Izraelom in Judom ves čas kraljevanja Roboama in še več let po njegovi smerti«.

Spominek dr. Razlagu je postavila vdova v Brežicah ranjkemu soprogu. Spominek je iz marmorja, 3 metre visok in ima napis: »V domu Gospodovem naj bi prebival dr. Jakob Radoslav Razlag. * 12. jul. 1826, † 5. jun. 1880. Kdor dušno živi, ne umrje«.

»Nov.«

Velika požertvovalnost mrtve roke. Pret. meseca je slavil milostljivi škof v Nitri Avgustin Roskovaniji 50letnico svojega mašništva; pri tej priliki je daroval za šolski namen 200 gl., a uže poprej je vtemeljl zaklad 480.000 gl. za uboge svečenike in učitelje.

„**Slovenska Matica**“ bode imela prihodnji občni zbor dné 27. aprila, ki tudi v smislu Matičnih pravil voli nove odbornike. Po §. 12. izstopijo gospodje Karol Klun, dr. Poklukar, Fr. Souvan stareji, Fel. Stegnar, Mih. Herman, Fr. Kosar, dr. Sterbenc, Karol Šavnik in dr. Tonkli.

Ker so knjige, katere Matični udje dobijo za l. 1880. gotove in za odposlanje pripravljene, je odbor ceno, po kateri bodo na prodaj v bukvarnah, tako-le odločil:

»Okó in vid« 50 kr. — »Vpliv vpijanljivih pijač na človeški organizem« 25 kr. zato, ker odbor želi, da se ta knjiga razširi med ljudstvom. — »Kopitarjeva spomenica« (obsegajoča 12 pól) 80 kr. — »Letopis za leto 1880.« (obsegajoč 24³/₄ pól) 1 gold.

Za tekoče leto marljivo se tiska prof. Erjavčeva šolska knjiga s podobami »Živalstvo« v tiskarni Mercy-evi v Pragi, od katere se uže tiska 9. pólá, — v tiskarni Blaznik-ovi pa prof. Šuman-ova »Slovnica slovenska«.

Slovensko učiteljsko društvo ima odborovo sejo 3. t. m. — Na dnevnem redu je pismo g. R. iz Pr. do odbora slov. učit. društva; razgovor o ponavljavni šoli, kakor je dosihmal na Kranjskem vpeljana; društvene razmere. — Začetek ob 2 popoldne.

Zahvala. Blagorodni gospod dr. vitez France Močnik v Gradci je tudi letos k novemu letu podaril »Narodni šoli« lepo svoto 10 gl. — Za to blagodušno podporo se iskreno zahvaljuje

Odbor „Narodne šole“.

Z a h v a l a.

Slavnemu mestnemu šolskemu svetu se vljudno zahvaljujem za priznanje, katero mi je izročilo visoko častito knezoškofijstvo, za čas mojega delovanja pri mestnih šolah.

Janez Rozman, župnik.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gdč. Vidic Johana, III. učiteljica v Metliki (stalno); isto tako gdč. Arko Marija, I. učiteljica na dekliški šoli v Černomlju; (II. učit. služba se oddaje začasno). Gsp. Tomšič Štefan, stalni nadučitelj v Starem logu na Kočevskem. Gdč. Marija Franci, učiteljica v Šent-Vidu p. Ljubljari in Johana Cvek pri D. M. v Polji, menjujete za službe.

➡ Današnjemu listu je pridejan „Kazavec“. ➡

Odgovorni urednik: **Matej Močnik.**

Tiskar in založnik: **J. R. Milc.**